

FELIKS KIRYK (Kraków)

KSIĘGA KAPLICY BRACTWA LITERACKIEGO Z ROKU 1779 W KOLEGIACIE ZAMOJSKIEJ

W Bibliotece Naukowej Ukraińskiej Akademii Nauk im. Wasyla Stefanyka we Lwowie (dawne Ossolineum) znajduje się księga Bractwa Literatów w Zamościu, zapisana na podstawie dawnych archiwaliów brackich w 1779 r. przez Piotra Bernackiego, podwójciego zamojskiego i prowizora kaplicy brackiej (fond 140, opis 1, sprawa 177). Jest to rękopis papierowy formatu 33·21 cm, w okładzinach papierowych sklejonych, zapisanych do karty 39, po której 14 kart pozostaje pustych, po czym następują dalsze zapiski od k. 40 do 72. Nosi tytuł długi¹ Zawiera on jednak nieco informacji o genezie zabytku, który obejmuje najważniejsze — zdaniem prowizora kaplicy, podwójciego Piotra Bernackiego — dokumenty, dotyczące konfraterni literackiej i jej kaplicy oraz ważne zapisy pieniężne, stanowiące podstawę materialną działalności dewocyjnej i kulturalnej bractwa²

¹ *In nomine Domini Amen. Status Cofraternitatis Literatorum Zamoscensium sub tempus visitationis generalis per illustrissimum, reverendissimum dominum Melchiorum Joannem Kochanowski Dei et Apostolicae Sedis gratiae episcopum Dionysiensem, suffraganeum, archidiaconum cathedralem, vicarium in spiritualibus et officialem generalem, deputatum ad Tribunal regni Poloniae Helmensem delegatum expedite gerente interim officium capellani carissimo et admodum reverendo M. Valentino Tepper, philosophiae doctore, Facultatis Philosophiae decano [...] per nobilem vero ac spectabilem Petrum Bernacki, viceadvocatum Zamoscensium eiusdem capellae provisorem, die 14 Novembris 1779 anno conscriptus. Zamoscii.*

² Do dziejów bractw religijnych odnosi się wiele opracowań. Badania nad miejskimi skupiskami brackimi uzasadnił rzeczowo na II Sandomierskiej Konferencji Naukowej PTH w dniach 24—26 września 1971 r. Karol Górski (por. „Kwartalnik Historyczny” 59:1971 s. 492); zob. tegoż autora: *Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce*, cz.1, Lublin 1962; por. A. Chmiel, *Szkice krakowskie. Spór bractw kościelnych o pierwszeństwo w procesji Bożego Ciała*, Kraków 1939—1947, s. 97—101; H. Gawełczyk, *Dzieje bractwa św. Józefa przy księżącym klasztorze cystersów w Jemielnicy*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 12:1987 s. 70—140; Z. Jakubowski, *Początki Bractwa Najświętszego Sakramentu przy kościele Bożego Ciała w Krakowie*, „Nasza Przeszłość” 36:1971 s. 163—170; B. Kumór, *Kościelne stowarzyszenia świeckich na ziemiach polskich w okresie przedrozbiorowym*, [...] *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*, t. 1, Lublin 1969, s. 503—545; A. Majdowski, *„Opieka nad biednymi Kościoła” przy warszawskim Arcybractwie Nieustającej Adoracji Najświętszego Sakramentu*, „Nasza Przeszłość” 80:1993 s. 309—344; J. Mitkowski, *Księga zmarłych bractwa kościoła Panny Marii w Krakowie (wiek XIV—XVIII)*, „Studia Historyczne” 11:1968 z. 1 s. 71—95; B. Panek, *Dzieje Bractwa Szkaple-*

Rozpoczyna je nadanie kaplicy Zwiastowania NMP w kolegiacie zamojskiej prawa wystawiania Najświętszego Sakramentu oraz 300 dni odpustu dla uczestniczących w uroczystościach w święta kolegiaty, przypadające na Wielkanoc, w dniu św. Tomasza Apostoła, Nawiedzenia i Narodzenia NMP oraz w Boże Ciało. Akt został wystawiony w Warszawie przez Franciszka Simonetę, biskupa fulginalskiego i nuncjusza papieskiego 27 lutego 1609 r., na prośbę burmistrza Stanisława Abramowicza, wójta Andrzeja Korkiewicza i pisarza Wojciecha Mardolphiego, „miasta Zamościa obywateli w diecezji chełmskiej” (k. 1). Wynika z tego, że kaplica Zwiastowania NMP była pod patronatem rajców zamojskich od czasu oddania ok. 1598 r. budynku kolegiaty do użytku, z przeznaczeniem zapewne dla potrzeb zrzeszającego mieszczan bractwa literackiego. Powołał je do życia formalnie w 1610 r., na prośbę wiernych płci obojga i na podstawie statutu — Jerzy Zamoyski, biskup chełmski i administrator wieczysty opactwa w Czerwieńsku, jako Bractwo Literackie pod wezwaniem Zwiastowania NMP przy kolegiacie zamojskiej (k. 3).

Statut, czyli regulamin konfraterni, obejmował 16 punktów (paragrafów). Wszystkie niemal odnosiły się do życia dewocyjnego bractwa, nabożeństw przed ołtarzem brackim, odmawiania przez braci i siostry różańca, udziału w egzekwiach i pogrzebach członków korporacji, w tym czuwania w nocy przy zwłokach. Bractwo odmawiało nadto na spotkaniach: *Ojczyzna nasza*, modlitwy za Kościół katolicki, za papieża, za rządcę kolegiaty w Zamościu, za króla polskiego, za pokój i zgodę wśród chrześcijan, za nawrócenie heretyków i schizmatyków oraz za własne bractwo. Tylko paragraf 12. statutu dotyczył kancelarii brackiej, która miała prowadzić księgi przywilejów brackich, spisów imiennych braci i sióstr oraz statuty dotyczące dewocji, inwentarzy sprzętów i rzeczy korporacji, testamentów, donacji i legatów na rzecz bractwa, zapisów dochodów i wydatków. Miał je prowadzić zaprzysiężony pisarz, wybrany spośród członków bractwa (k. 3—7). Można powątpiewać jednak, czy prowadzono je w takiej liczbie i o podobnym podziale spraw, gdyż — o ile nam wiadomo — żadna z owych zaprojektowanych pięciu ksiąg nie zachowała się, co podnosi wyraźnie znaczenie omawianego tu zabytku. W świetle tego zabytku bractwo utrzymywało swojego kapelana, prowizora oraz „pozostałych urzędników” Kapelan miał otrzymywać 400 złp. rocznie za odprawienie mszy wotywnych, rorat i mszy anniwersaryjnych (ok.88) oraz

rza św. przy kościele OO. Karmelitów w Krakowie na Piasku do końca XVII w., „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 10:1963 z. 3 s. 39—59; H. R u c i ń s k i, *Bractwo literackie w Koprzywnicy jako obraz struktury społecznej miasteczka w latach 1694—1795*, „Przegląd Historyczny” 65:1974 s. 263—280; J. S z y m a ń s k i, *Życie religijne w Wojniczu do połowy XV w.*, „Nasza Przeszłość” 14:1961 s. 23—38; T. M. T r a j d o s, *Bractwo Św. Zofii przy kościele Św. Marja w Krakowie (XV—XVIII w.)*, „Roczniki Humanistyczne KUL” 17:1969 z. 2 s. 53—81; E. W i ś n i o w s k i, *Bractwa religijne na ziemiach polskich w średniowieczu*, „Roczniki Historyczne KUL” 17:1969 z. 2 s. 51—81; H. Z a r e m s k a, *Bractwa w średniowiecznym Krakowie*, Wrocław 1977; też, *Żywi wobec umarłych. Brackie i cechowe pogrzeby w Krakowie w połowie XVI w.*, „Kwartalnik Historyczny” 81:1994 s. 733—749.

112 mszy zwykłych (czytanych) przed ołtarzem brackim w dni powszednie, niedzielne i świąteczne. Prowizor miał pobierać z sum zapisanych bractwu bliżej nieokreślone kwoty na swoje wynagrodzenie, na światło i udekorowanie kaplicy. O „pozostałych urzędnikach” konfraterni zabytek więcej nie wspomina (k. 71).

W 1611 r. kapituła kolegiacka, którą reprezentował ks. Mikołaj Kistius dziekan kolegiaty, ułożyła się z Bractwem Literatów co do trybu i form odbywania nabożeństw, w tym mszy rannych śpiewanych w niedzielę i święta przed ołtarzem Zwiastowania NMP, następnie co do pogrzebów brackich, a ks. Jerzy Zamoyski, biskup chełmski, zatwierdził w 1613 r. regulamin tej konfraterni. Później pisma aprobujące działalność bractwa przekazywali, na prośbę jego prowizorów, kolejni biskupi chełmscy, a to M. M. Łubieński (1624), Stanisław Pstrokoński (1655), Krzysztof Zagoski (1671), Tomasz Leżeński (1671), Stanisław Święcicki (1682), Mikołaj Wyżycki (1699) i inni (k. 7—9, 100—11). Wszyscy oni rezydowali zresztą przeważnie w Zamościu (zob. k. 11—12).

W 1617 r. Bractwo Literatów zostało zatwierdzone przez papieża Pawła V, od którego otrzymało nadto odpusty (k. 9—10). W 1663 r. wizytował je biskup Tomasz Leżeński i zbadał działalność od strony statutu (k. 12), co świadczy o tym, że przetrwało ono ciężkie czasy najazdu szwedzkiego.

Wśród pobożnych legatów na rzecz bractwa zwraca uwagę testament mieszczanina, Jana Taburta, rajcy zamojskiego, przedstawiony w 1641 r. urzędowi wójtowskiemu przez Tobiasza i Andrzeja Taburtów, spadkobierców testatora, który zmarł 11 stycznia 1636 r. Wyraził on pragnienie spoczynienia po śmierci w kolegiacie przed kaplicą, w której był pochowany przedstawiciel szlacheckiej rodziny Lipskich, dziedziców wsi Cześniki, i gdzie — między filarami ławek wójtowskich — zostały umieszczone zwłoki zmarłych wcześniej dzieci testatora. Ołtarzowi Bractwa Literatów przeznaczył 150 złp. w zamian za doroczne msze anniwersaryjne w intencji zbawienia swojej duszy, 150 złp. dla „szpitala polskiego”, aby ubodzy jego mieszkańcy modlili się także za jego duszę. Małżonce i żyjącym dzieciom (oprócz córki Anny, wydanej za Jana Benedykta Sawiołę, patrycjusza zamojskiego, która otrzymała 2000 złp. posagu) pozostawił tysiąc złp. i folwark na Przedmieściu Janowskim. Także pozostawione u siebie przez dłużników zastawy w złocie i srebrze postanowił oddać sukcesorom. Synom pozostawił nadto tysiąc złp. zabezpieczonych na stawie zamojskim, polecając ich oraz małżonkę opiece dziedzica miasta, Tomasza Zamoyskiego, kanclerza koronnego, (k. 63—64).

Wracając do wspomnianej dopiero co rodziny Lipskich, należy dodać, że 1 października 1654 r. Jan Lipski, archidiakon chełmski i proboszcz w Rzeplinie, zapisał (za pośrednictwem Jakuba Rostowskiego i Michała Zawadzkiego, kanoników chełmskich i egzekutorów swego testamentu) kaplicy bractwa literackiego w kolegiacie zamojskiej, gdzie był pochowany ojciec testatora i gdzie pragnął także i on spocząć po śmierci — 2500 złp. za msze anniwersaryjne za duszę księdza archidiakona i jego rodziców. Także pieniądze, które egzekutorowie testamentu mieli uzyskać za pozostawione przez testa-

tora do sprzedania konie i wóz oraz inne sprzęty, przeznaczył kaplicy brackiej, dodając do tego jeszcze konew, lichtarze, kobierce i obrusy (k. 47—48).

Niewiele skromniejszego zapisu na rzecz kaplicy brackiej dokonał w 1667 r. Mateusz Chojnacki, przekazując 2000 złp., zabezpieczonych na wsi Łuków w woj. ruskim (k. 69—70). W 1679 r. (na zamku w Horodle przed urzędem starościńskim) dziedzice wsi Czartowic, a to Mikołaj z Dramina Dramiński, chorąży horodelski, z żoną Marianną z Wereszczyna Dramińską przekazali 2000 złp. także w intencji zbawienia swoich dusz, ustalając dwie msze w tygodniu w środy i soboty przed ołtarzem brackim (k. 46—47). W 1732 r. otrzymała kaplica bracka zapis jeszcze bardziej hojny. Oto Teresa Agnieszka Rupniewska, podskarbina wołyńska, zapisała w zamku grabowieckim w testamencie 5000 złp. tejże kaplicy, zabezpieczając je na dobrach Moryna w pow. włodzimierskim (k. 70). W 1779 r. zeznali dług 100 złp. na rzecz bractwa „nobiles Koziarscy” (k. 68).

O wiele bardziej częste były zapisy sum i drogocennych sprzętów na rzecz kaplicy brackiej ze strony mieszczan (i przedmieszczan) zamojskich, traktujących bractwo jako własną korporację dewocyjną. Ołtarzowi brackiemu pw. NMP zapisał sławetny Krzysztof Łosiecki w 1621 r. krzyż srebrny wielki, kielich srebrny wielki połączony z pateną oraz 100 złp., które był mu winien kuśnierz zamojski, Jan Nerka (k. 50). Z notatki z 1664 r. wiadomo, że bractwo funkcjonowało m.in. dzięki fundacji Doroty Serwatowskiej (k. 12), z zapisem zaś z 1693 r. — że 200 złp. zapisał korporacji literackiej Łukasz Zielpolski (które zabezpieczył na domu) oraz że 100 złp. należało się jej z domu Żyda Abrama Boruchowicza, otaksowanego przez sąd komisarski na 900 złp. (k. 52,53). Dłużnikiem kaplicy był również Żyd Osius Józwowicz, który w 1710 r. był jej winien 600 złp. (k. 51); jakieś pieniądze należały się bractwu z kamienicy przy ul. Żydowskiej, usytuowanej między szkołą żydowską w Zamościu a budynkiem Hirsza Krakowskiego, sprzedanej w 1729 r. przez Dreszlę, wdowę po Bieniaszu Lewkowiczu (wspomagana przez plenipotentów i opiekunów Mendla Simsonowicza, Lenkę Michalowicza, Moszka Leyzorowicza, Chaima Duktonowicza oraz Żydów jaworowskich Herszka Chaimowicza z żoną Ruchlą) Szlomie i Syfrze Szymonowiczom za 3350 złp. (k. 54). Także Izrael Lewkowicz, Żyd zamojski, zeznał w 1734 r. dług 100 złp. na rzecz kaplicy literackiej, a to z powodu używania gruntu, niegdyś Trębaczowego, położonego przy polu Szmula Szmerłowicza (k. 17—18). Podobnie w 1753 r. sławetni Józef i Barbara Sikorscy, przedmieszczanie zamojscy, zeznali, że byli winni kaplicy bractwa i jej prowizorowi Teodorowi Pikuzińskiemu, notariuszowi *sacra autoritate apostolica*, 50 złp., zabezpieczonych na polach Piotra i Teodozji Chromczyńskich, mieszczan zamojskich, w postaci czynszu wyderkaufowego. Pola te o obszarze półwiartka, leżały na przedmieściu zw. Łanowa Ulica przy roli Antoniego Pliszkiwicza, ławnika, oraz pola Marcina Kuźniaka, przedmieszczanina zamojskiego (k. 19—20).

Najwięcej owych legatów mieszczzańskich i zapisów na rzecz bractwa literackiego zawiera zabytek z trzeciej i z początku czwartej ćwierci XVIII stu-

lecia. Wynika z nich również, że bractwo prowadziło nadal działalność kredytową, gdyż wśród dłużników korporacji spotykamy wielu zamojskich Żydów (zob. tabela 1—2).

W czerwcu 1751 r. Józef Eustachy Szembek, biskup chełmski, dokonał wizytacji bractwa i w zaleceniach powizytacyjnych nakazał członkom korporacji nakładać (podczas „posługi maryjnej”) alby (k. 13). Można z tego wnosić, że konfraternia literacka w Zamościu była organizacją czynną i z pewnością zamożną. Potwierdza to zresztą inny zapis w naszej księdze brackiej. Oto jesienią 1770 r. sławetny Mikołaj Sagalski, ławnik zamojski i prowizor bractwa, uzyskał zezwolenie od Melchiora Jana Kochanowskiego, archidiacona i oficjała chełmskiego oraz kustosa kolegiaty zamojskiej, na przyozdobienie sukni maryjnej w ołtarzu Zwiastowania NMP różnymi srebrami, pochodzącymi z pobożnych wotów członków bractwa, oraz 6 kandelabrami cynowymi, lampą woskową i małą, cynową skrzynką (k. 17).

O zamożności bractwa literackiego świadczy też inwentarz „rzeczy wszystkich do kaplicy literackiej należących” z 1779 r. Wykazano w nim srebra (4 lichtarze, 2 kielichy, patenę, lampę, 2 ampułki), księgi (2 mszały, w tym jeden ze srebrnymi okuciami, 5 innych książek), obrazek na miedzi pozłacany, dzwonek spiżowy, 6 lichtarzy cynowych i 2 spiżowe, 2 ornaty, 4 alby, 4 obrusy, 5 tawalników, 3 korporały, welon, firanki, nagłówki i frende, 4 antependia; 6 obrazków, krucyfiks, szafę z szufladami, skrzynię, gzyms, obicia, poduszkę i chorągiew. Osobno wymieniono rzeczy nowo pozyskane za prowizorstwa sławetnego Piotra Bernackiego: 4 relikwiarze, ramy do obrazu Jana Chrzciciela, sukno czerwone na graduały, antependium atłasowe z ramą, gradualiki na lichtarze przy cyborium, firanki atłasowe, tabernakulum wyłacane; sprawiono też nowe okno, oprawione w ołów (k. 14—16). Wspomniany Piotr Bernacki, prowizor bractwa i lantwójt zamojski podsumował wydatki konfraterni za 1779 r. Wyniosły one w sumie 184 złp. i 27 gr. W rachunkach tych wyszczególniono następujące pozycje: 23 złp. i 15 gr. na rzecz księdza kapelana bractwa oraz osobno 27 złp. i 12 gr. za msze suchedniowe i roraty, 9 złp. za dalmatyki, 12 złp. dla kapeli oraz 36 złp. dla organisty, następnie 30 dla kantora, 20 dla dzwonnika i 12 złp. dla kalikancisty; za pranie bielizny zapłacono 2 złp. oraz za inne drobniejsze posługi, w tym „koszta prawne, oprócz świec i lamp” wydano 10 złp. (k. 41).

Uwagę zwracają wydatki na muzykę. Z naszego zabytku wynika, że przy kolegiacie działała kapela, której dyrektorem („capellae magister Zamoscensis”) był odnotowany już w 1765 r. Antoni Staniewski, bliski znajomy nieżyjącego już wówczas organisty Wawrzyńca Zwierzchowskiego (k. 56).

Przedstawiliśmy w miarę dokładnie treść księgi Bractwa Literatów zamojskich. Interesujące jest to, że konfraternia literacka została powołana do życia w okresie budowy i organizacji miasta Zamościa jako korporacja mieszczańska. Jej związek z radą i ławą miejską oraz mieszczanami i przedmieszczanami Zamościa był ścisły. Zaciekawienie budzi jednak fakt, że Bractwo to powstało w okresie, kiedy w większości miast polskich bractwa literackie były raczej już przeżytkiem, skoro zastępowano je nagminnie bractwami Św.

Anny i bractwami różańcowymi; okresem rozwoju bractw literackich na terenie tych ośrodków miejskich był bowiem wiek XIV i XV.

Do dziejów Zamościa zabytek nasz wnosi nieco ważnych informacji. Przedstawia wielu ludzi ze sfery duchowieństwa katolickiego, łącznie z klerem diecezjalnym (zamieszkałym zresztą w znacznej liczbie w Zamościu) i kolegiackim, następnie wielu członków samorządu miejskiego, nieco rzemieślników i przedmieszczan, a także działających energicznie na polu kredytów miejscowych lichwiarzy żydowskich. Spotykamy też wiadomości o przytułku dla ubogich, nazwanym tu „szpitalem polskim”, a przede wszystkim o Akademii Zamojskiej, której profesorowi (retoryki) Walentemu Tepperowi, doktorowi filozofii i dziekanowi Wydziału Filozoficznego powierzyło bractwo w osobie burmistrza Zamościa sławetnego Jana Szyca oraz Wojciecha Ulitowskiego, pisarza urzędu wójtowsko-lawniczego i prowizora korporacji literackiej, tzw. „munus capellaniae”, czyli obowiązki kapelana brackiego (k. 1,45—46).

Tabela 1. Dobrodzieje i dłużnicy Bractwa Literackiego w Zamościu w latach 1760—1779

Rok zapisu	Imię i nazwisko	Wysokość kwoty i jej zabezpieczenie	Ludzie towarzyszący zapisowi
1760	Famati Thomas et Theresia Zubrzyccy, murarii Zamoscenses	100 złp., zabezp. na gruncie Szubertowicza	Nobilis Albertus Ulikowski, officii consularis Zamoscensis notarius
1760	honestus Gregorius Ihnatowicz (syn popa śp. Andrzeja Ihnatowicza)	200 złp.	nob. Albertus Ulikowski, provisor fraternitatis
1762	fam. Theodorus Siwczyński, sutor Zamosc.	100 złp., zabezp. na domu bednarza Andrzeja Sameckiego, z fundacji śp. Andrzeja Woźniakowskiego, mieszczanina zam.	nob. Albertus Ulikowski, consul Zamosc. et provisor fraternitatis
1764	fam. Alexander Muciakiewicz, sutor et civis Zamosc.	200 złp., zabezp. na swoich dobrach	
1765	Gabriel Kisielewski, suburbanus Zamosc.	60 złp.	
1765	Zelman Leyzerowicz et Dynia consors et Saul filius eius, Judaei Zamosc.	500 złp., zabezp. na kamienicy przy ul. Żydowskiej	nob. ac fam. Theodorus Pikuziński consul Zamosc. et notarius castri, Antonius Staniewski capellae magister Zamosc.
1765	nob. Laurentius Zwierzchowski, organarius Zamosc.	500 złp.	
1765	Aron Jakubowicz cum consorte Esterka Moszkowna, Judaei Zamosc.	100 złp., zabezp. na roli i domu niegdyś sław. Grzegorza Sakiewicza	Chana vidua (po Wolfie Szmerłowiczu złotniku zamojskim)

c.d. tab.1

Rok zapisu	Imię i nazwisko	Wysokość kwoty i jej zabezpieczenie	Ludzie towarzyszący zapisowi
1766	fam. Bartholomeus Maluszewski, civis et sartor Zamosc. cum filio Augustino	50 złp.	—
1767	fam. Andreas Wisniowski cum consorte Marianna	40 złp.	—
1767	Mathias Doroszewski, suburbanus at molendinator Zamosc.	100 złp., zabezp. na domu i polu śp. sław. Wojciecha Cechlarskiego, mieszcz. zamojsk.	—
1769	fam. Simon Drozdowski, suburbanus cum consorte Agnetha	200 złp. legatu śp. Woźniakowskiego, zabezp. na domu drewn. na przedmieściu zw. Nowy Świat	—
1769	nob. et spectabilis Josephus Markiewicz consul Zamosc. cum consorte Eufrosina	200 złp., zabezp. na domu w obrębie murów Zamościa	—
1771	fam. Simon Urbański civis Zamosc. cum consorte Marianna	100 złp., zabezp. na dobrach fundatorów, zwłaszcza na ich kramie szewskim	—
1773	nob. et fam. Nicolaus Sągalski, consul Zamosc. cum consorte Rosalia	600 złp., zabezp. na ich domu w Zamościu	—
1773	Gregorius Maksymiak cum consorte Anna, suburbanus Zamosc.	150 złp.	—
1775	fam. Michael Grosicki cum Theresia consorte sna	270 złp., zabezp. na dobrach Mikołaja Nagórzyńskiego, rajcy z.	—
1776	fam. Joannes Henricus Stahl, civis buchmacher Zamosc. cum consorte Anna	100 złp., zabezp. na kamienicy, niegdyś Górniczów	—
1776	fam. Joannes Pliszkiwicz cum Anna consorte sua suburbanus Zamosc.	50 złp., zabezp. na ich dobrach	—
1776	hon. Basilius Marciniewicz cum Helena consorte sua, suburbanus Zamosc.	150 złp., zabezp. na ich dobrach	—
1778	fam. Joannes Maksymiak et Joannes Sikorski gener eius, suburbanus Zamosc.	200 złp.	nob. ac Theodorus Pikuziński at Valentinus Tepper, capellanus fraternitatis
1779	hon. Andreas Marciniewicz cum Helena consorte sua, suburbanus Zamosc.	200 złp., zabezp. na ich majątku	—

c.d. tab. 1

Rok zapisu	Imię i nazwisko	Wysokość kwoty i jej zabezpieczenie	Ludzie towarzyszący zapisowi
1779	Jacobus Graz	100 złp.	fam. Petrus Bernacki (vice) advocatus Zamosc. et provisor fraternitatis
1779	nob. ac fam. Nicolaus Sogalski, consul Zamosc.	100 złp., zabezp. na swoich dobrach	—
1779	Zalman Leyzorowicz et Dynia consors et Saul filius eius, Judaei Zamosc.	500 złp.	Valentinus Tepper provisor fraternitatis
1779	hon. Hiacinthus Kołtuniak cum Anna consorte, suburbani Zamosc.	100 złp., zabezp. na swych polach za ul. Łanową	—

Źródło: Biblioteka Naukowa Ukrainńskiej Akademii Nauk we Lwowie, fond 140, opis 1, sprawa 177, k.22—25, 26—27, 28—29, 30, 31—32, 33—34, 35, 36—37, 38—39, 56—57, 58, 59—60, 61—62, 64—65, 66—67, 68.

Tabela 2. Sumariusz sum zapisanych na rzecz kaplicy Zwiastowania NMP, należących do Bractwa Literatów w Zamościu, nie ściągniętych od dłużników w 1779 r.

Rok zapisu	Imię i nazwisko dłużnika	Suma	Rok zapisu	Imię i nazwisko dłużnika	Suma
1734	Izraelowa Lewkowiczowa	100 złp.	1767	Wiszniowscy	40 złp.
1736	Misiaczkiewicz	1500 złp.	1767	Doroszewski	100 złp.
1753	Sikorscy	50 złp.	1769	Drozdowski	200 złp.
1756	Strąkowie	50 złp.	1769	Markiewiczowie	200 złp.
1760	Zubrzyccy	100 złp.	1771	Urbańscy	100 złp.
1760	Ihnatowicz	200 złp.	1775	Lisowscy	270 złp.
1764	Marcinkiewiczowa	100 złp.	1776	Pliszkiewicz	50 złp.
1764	Piotr Staszewski	50 złp.	1776	Marcinkiewicz	100 złp.
1764	Zelman Dawidowicz	25 złp.	1778	Mikołaj Sogalski	185 złp.
1764	Markiewicz	100 złp.	1779	Graż	100 złp.
1765	Kisielowscy	60 złp.	1779	Młynarczyk	200 złp.

Źródło: jak w tabeli 1, k. 40.

DAS BUCH DER KAPELLE DER LITERARISCHEN GILDE IN DER
KOLLEGIATKIRCHE VON ZAMOŚĆ

Z u s a m m e n f a s s u n g

In der Wissenschaftlichen Bibliothek der Ukrainischen Akademie der Wissenschaften Namens Wasyl Stefanyk in Lemberg (bis 1945 die Polnische Nationalbibliothek Namens Ossoliński) befindet sich das Buch der Literarischen Maria—Verkündigung—Gilde an der Kollegiatkirche in

Zamość. Das Buch wurde auf Anordnung der Bürger von Zamość von dem Bischof von Chełm (Kulm) im J. 1610 angelegt. Kennzeichnend ist, daß diese Gilde in der Zeit der Gründung der Stadt Zamość (1580 — die Stadtrechtverleihung) ins Leben gerufen wurde. Das Buch enthält viele wichtige Informationen über die katholischen Geistlichen von Zamość im 17. und 18. Jh., sowie auch über das Bürgertum, den Stadtrat und die dort ansässigen Juden. Der Text des Buches wurde aufgrund der Archivalien der Literarischen Gilde von Piotr Bernacki, seit 1779 Stellvertreter des Vogtes von Zamość und Provisor der Kapelle der Gilde verfaßt (siehe den Titel des Buches in der Anm.1).